

3. PROMĚNY CÍLŮ PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVY

Empirismus

- považuje dítě za prázdnou nádobu, kterou je potřeba naplnit
- dítě je jako tvárný objekt má být zformován do určitého tvaru
- zastánci tohoto směru vysoko hodnotí utváření návyků a proces učení kouskují do účelných kroků (Bacon, Lock)

Nativismus

- vývoj člověka je dán předem a je nezávislý na aktuální zkušenosti
- dítě si musí hrát a tvořivě se rozvíjet samo, vztahy mezi dítětem a dospělým jsou založeny na úctě k dítěti, k jeho osobnosti
- zastánci přirozené výchovy, kteří předpokládají, že vše je v dítěti již dáno Tolstoj, Rousseau, Dewey, Ericson

Interakcionismus

- střední cesta, která předpokládá, že něco je dáno, něco je ovlivněno vývojem
- na dospělého se zde nepohlíží jako na zkušeného instruktora, poskytujícího dítěti informace a znalosti, ale spíše jako na prostředníka, s jehož pomocí dítě může rozvinout své vlastní strategie, iniciativy a vytvořit svá vlastní pravidla
- J. Piaget, L.S. Vygotskij

- Sociocentrické
 - cíle zaměřené na potřeby společnosti
- Pedocentrické
 - cíle zaměřené na potřeby dětí
- Konvergentní
 - cíle hledající rovnováhu mezi zaměřením na společnost, ale i na potřeby jednotlivce

PROMĚNY CÍLŮ PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVY

1. Vznik institucí v ČR
2. Reformní hnutí
3. Meziválečné období
4. 1948 – jednotná škola
5. Současnost (RVP PV)

VZNIK A VÝVOJ INSTITUCÍ

- **1832** vznikla u nás první OPATROVNA Na Hrádku, kterou vedl J.V.Svoboda. Vyučoval v ní trivium – obsah vzdělávání sestavil na základě znalosti Informatoria.
- **1864** ZAHRÁDKY podle Fröbela – učilo se pouze německy. Koncepce byla postavena zejména na hře, Fröbel je autorem tzv. dárků – pomůcek ve tvaru krychlí, koule, kužele ...
- **1869** byla zřízena první MATEŘSKÁ ŠKOLA U svatého Jakuba. Ředitelka Marie Riegrová – Palacká. Koncepce vycházela ze 3.:
 - francouzské (citový vztah opatrovatelky k dítěti, mravní výchova, vých. vzdělávací cíle)
 - české (výuka trivia podle Svobody)
 - německé (dárky Fröbelovi)

REFORMNÍ HNUTÍ A JEHO ODKAZ DNEŠKU

Hnutí kritizovalo zejména to, že:

- Školy připravovaly ukázněného občana
- Ve vzdělávání byl kladen důraz na intelekt = velké vědomosti, znalosti, které nebylo možné v životě uplatnit
- Obsah vzdělávání byl pro všechny stejný, nebrala se v úvahu individualita
- Vzdělávací metody byly převážně verbální = těžištěm byl učitel, který předával a dítě pouze přijímalo
- Převládal frontální způsob práce

REFORMNÍ HNUTÍ A JEHO ODKAZ DNEŠKU

Změna pohledu na dítě - přijímat dítě takového jaké je, nikoliv takového jakého ho chceme mít.

PEDOCENTRISMUS - právo dítěte na přirozenou výchovu a prožití svého dětství. Výchova má respektovat přirozený vývoj dítěte a má být vedena tak, že se.

Cíle:

- dítě se aktivně účastní výchovně vzdělávacího procesu
- obsah výchovně vzdělávací činnosti je přizpůsoben individuálním potřebám jednotlivých dětí, je respektováno jejich tempo a dispozice
- frontální způsob práce je nahrazen individuálním a skupinovým
- dítě se stává rovnocenným partnerem pedagoga – vztah přátelský na základě vzájemné úcty

3. REFORMNÍ Hnutí A JEHO ODKAZ DNEŠKU

PŘEDSTAVITELÉ:

J. Dewey – pragmatismus, zakladatel
projektové metody, individualizace a aktivita

R. Steiner – Waldorfská škola, antroposofie

M. Montessori – seberozvíjení dítěte

C. Freinet – tzv. pracovní škola

P. Peterson – Jenská škola

H. Parkhurstová – Daltonský plán,
samostatnost, zodpovědnost

REFORMNÍ Hnutí A JEHO ODKAZ DNEŠKU

ROVINA TEORETICKÁ

- V. Příhoda v Praze - zkušenosti z Ameriky, snaha o nové metody (testování), mění hodnocení žáků, obsah
- O.Chlup a J.Uher v Brně – důraz na tradice, snaha formulovat cíle

ROVINA PRAXE

- Ida Jarníková - chtěla vrátit dětem šťastné dětství a odstartovala tzv. „uvolnění dětí ze školních lavic“. Slo jí zejména o zlepšení materiálních podmínek v MŠ, snížení počtu dětí a změnu obsahu. Chtěla vrátit do MŠ především HRU a POHYB.
- Anna Süsová - prosazovala zejména pohyb, až na 2. místě byl rozvoj rozumový. Na rozdíl od Jarníkové nepropracovává obsah činností, ale zaměřuje se na časový řád a prostředí. V centru dění stojí VOLNÁ HRA.

PROMĚNY CÍLŮ V PROGRAMECH PV

- Výchovné osnovy pro mateřské školy hlavního města Prahy (1938)
 - činnostní metody (děti rozlišují, třídí, jmenují...)
- Prozatímní pracovní program pro MŠ (1945)
- Pracovní program pro mateřské školy (1948) – jednotná škola

PROMĚNY CÍLŮ PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVY

4. Prozatímní osnovy pro mateřské školy (1953, 1955 – Osnovy pro MŠ)
- výchovné složky
 - úkoly pro učitelku
 - věkové rozdělení dětí
 - pevný časový harmonogram
 - mizí pojem spontánní hra (tvořivá)

10. PROMĚNY CÍLŮ PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVY

5. Osnovy výchovné práce (1960) + Metodika „Rok v mateřské škole“

- pojetí hry volnějšší (1963 – i pro jesle)

6. Program výchovné práce v jeslích a mateřských školách (1967)

- přibývá množství úkolů (1975 druhé zaměstnání pro nejstarší skupinu)

7. Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy (1978, 1984) + obsáhlé metodiky

PROGRAM VÝCHOVNÉ PRÁCE PRO JESLE A MŠ

DENNÍ REŽIM

6.30 – 8.45 HČPV

8.45 – 8.55 ranní cvičení

8.55 – 9.20 hygiena, svačina

9.20 – 9.40 zaměstnání

9.40 – 11.50 příprava na pobyt venku, PV

11 METODIK

UKÁZKY

„Úkolem mateřských škol jest, aby podporovaly tělesný a duševní vývoj dítěte soustavnou, na vědeckém bádání založenou výchovu v dětské společnosti a aby mu i jinak poskytovaly ochranu a podporu, pokud se mu obého nemůže dostati v rodině náležitou měrou.“ (1938)

UKÁZKY

„V souladu s cíli vyspělé socialistické společnosti dostává se v předškolních zařízeních dětem od nejranějšího věku do šesti let výchovy a přiměřené přípravy k základnímu vzdělávání.“

„Výchovné úsilí předškolních zařízení směřuje k vytváření jednotného systému předškolní výchovy, v němž se harmonicky slučuje společenská výchova s výchovou rodinou.“ (1967)

UKÁZKY

„...zabezpečovat především prohloubení ideově politického zaměření předškolní výchovy jako významného ideologického prostředku, který je uvědoměle využíván ve prospěch rozvoje socialistické společnosti a jejich zájmů.“ (1978)

UKÁZKY

„Cíl předškolní výchovy je dán potřebami a záměry společnosti, proto se všestranný harmonický rozvoj dětí v socialistické společnosti zajišťuje v duchu ideových principů v dialektické závislosti na úkolech a podmínkách jeho budování a obrany.“

(1984)

PROMĚNY CÍLŮ PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVY

Rizika kolektivistické výchovy (Šulcová, 1989):

- chybějící postupná adaptace
- vysoký počet dětí na třídách a absence individuální práce s dětmi
- výchovná zaměstnání, která dostatečně nerespektují individuální tempo dětí, čímž vzniká chronická situace spěchu
- mylné chápání MŠ jako přípravy na základní školu
- převládající řízené činnosti ve vnuceném tempu místo činností spontánních
- přílišné akcentování rozvoje intelektových funkcí na úkor ostatních, zejména emocí

SOUČASNOST

Mateřská škola je prvním společenským prostředím mimo rodinu.

Učitel musí pracovat s vědomím individuálních a vývojových odlišností.

Vědomí úrovně symbolického a předpojmového myšlení do úrovně názorného myšlení.

Navázání citové vazby s dítětem – učit se cenit si druhých i sebe sama – sebepojetí dítěte.

PROFESIOGRAM UČITELE MATEŘSKÉ ŠKOLY

PROFESNÍ ROLE UČITELE

Socializační a kulturační

Učitel zosobňuje model hodnot naší společnosti

Angažovaná osobnost

Učitel má společenský závazek, který je spojován s jeho vystupováním na veřejnosti

Diagnostická a evaluační

Učitel diagnostikuje potřeby, zájmy, zvláštnosti

Projektant

Učitel na základě diagnostiky plánuje diferencované vzdělávání

Facilitátor

Učitel je průvodcem, vytváří optimální podmínky pro spontánní i řízené učení

Konzultant

Učitel dokáže artikulovat cíle a postupy, které využívá pro rozvoj dětí, naslouchá a komunikuje s odborníky

Administrátor

Učitel vede povinnou dokumentaci (formálně i obsahově)

Rámcové cíle:

Rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání

Osvojení hodnot

Získání osobnostních postojů

záměry

• Klíčové kompetence:

• kompetence k učení

- kompetence k řešení problémů
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální

• kompetence činnostní a občanská

Obecná úroveň

výstupy

Dílčí cíle v oblastech:

biologické

psychologické

interpersonální

sociálně-kulturní

environmentální

• Dílčí výstupy (dílčí poznatky, dovednosti, hodnoty a postoje) v oblastech:

- biologické
- psychologické
- interpersonální
- sociálně-kulturní
- environmentální

Oblastní úroveň

LITERATURA

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha).
Praha : MŠMT, 2001. ISBN 80-211-0372-8

Národní zpráva o stavu předškolní výchovy, vzdělání a péče o děti předškolního věku v České republice. Praha : MŠMT, 2000. ISBN 80-7168-746-4

OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V. *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-847-3

PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. Ostrava: Amosium servis, 1995. ISBN 80-85498-27-8

Pracovní program pro mateřské školy. Praha, Věstník MŠO roč.IV1948

Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy. Praha: SPN, 1984.

Rámcový program pro předškolní vzdělávání. Věstník MŠMT, sešit 2, Ročník LXI, únor 2005.

RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu*. Olomouc: UP, 2012.

ŠULCOVÁ, E. *Význam předškolního věku pro zdravý vývoj populace*. Československá psychologie, 1989, ročník XXXIII, č.2, s. 193 – 204.

Výchovné osnovy pro mateřské školy hlavního města Prahy. Praha: Studovna učitelek, 1938.

